

Datum

2017-01-01

**Marknadskontrollplan för Swedac
Avdelningen för reglerad mätteknik
2017**

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
2. Rättslig grund	3
2.1 EU-lagstiftning samt nationella lagar och förordningar	3
2.2. Swedacs föreskrifter.....	4
2.3 WELMEC:s guider	5
3. Principer för urval av produkter att kontrollera	5
3.1 Omvärldsbevakning	5
3.2 Riskanalys	5
4. Kontrollmetoder	7
4.1 Proaktiva och reaktiva kontroller	7
4.2 Kontrollinsatser riktade mot näringsidkare	8
4.3 Informationsinsatser	9
5. Samverkan.....	9
6. Tidsperspektiv	9
7. Rapportering.....	9

1. Inledning

Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll (Swedac) ansvarar för tillsyn/marknadskontroll inom området reglerad mätteknik. För detta arbete har Swedac slagit fast följande aktivitetsmål:

- att genom behovsanpassad regelgivning tillgodose marknadens krav på regler i syfte att skydda konsumenter och för att skapa konkurrens på lika villkor,
- att såväl företag som konsumenter känner till Swedacs regler och att det görs tillsyn/ marknadskontroll av att dessa efterlevs,
- att genom samarbete inom EU, International Organisation of Legal Metrology (OIML), European co-operation in Legal Metrology (WELMEC) och Ädelmetallkonventionen skapa förutsättningar för en effektiv inre marknad och en fungerande internationell handel.

När det gäller marknadsövervakning av mätinstrument arbetar Swedac i huvudsak med tillsyn av mätinstrument som redan är satta på marknaden och tagna i drift. På detta sätt erhålls en indirekt övervakning av de instrument som finns på marknaden och är i bruk för en viss tillämpning.

När det gäller ädelmetallarbeten utövar Swedac marknadskontroll av ädelmetallarbeten i syfte att försöka säkerställa att de ädelmetallföremål som finns till försäljning håller uppgiven finhalt och är försedda med de stämplarna lagen kräver så att konsumenterna kan handla tryggt och att konkurrens kan ske på lika villkor i branschen.

2. Rättslig grund

2.1 EU-lagstiftning samt nationella lagar och förordningar

Bestämmelser om marknadskontroll finns i

- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och marknadskontroll i samband med saluföring av produkter,
- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 764/2008 av den 9 juli 2008 om förfaranden för tillämpning av vissa nationella tekniska regler på produkter som lagligen saluförts i en annan medlemsstat, vars genomförandebestämmelser finns i förordningen (2009:52) om kontaktpunkt och informationsförfaranden angående tillämpning av ömsesidigt erkännande av tekniska regler för produkter,
- Rådets direktiv 76/211 EEG av den 20 januari 1976 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om färdigförpackning av vissa varor efter vikt eller volym,
- Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/95/EG av den 3 december 2001 om allmän produktsäkerhet, genomfört i Sverige genom

produktsäkerhetslagen (2004:451) och produktsäkerhetsförordningen (2004:469),

- Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/32/EU av den 26 februari 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om tillhandahållande på marknaden av mätinstrument (omarbetning), i lydelsen enligt kommissionens direktiv (EU) 2015/13
- Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/31/EU av den 26 februari 2014 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om tillhandahållande på marknaden av icke-automatiska vågar (omarbetning),
- Lagen (1999:779) om handel med ädelmetallarbeten samt förordningen (1999:780) om handel med ädelmetallarbeten.

Mer detaljerade regler om marknadskontroll och tillsyn för Swedacs del finns i bestämmelser om tillsyn i sektorslagstiftningen. I författningarna ges Swedac dels bemyndiganden att meddela närmare föreskrifter, dels mandat att utöva tillsyn och marknadskontroll.

2.2. Swedacs föreskrifter

Swedac har utfärdat föreskrifter för ett antal produkter som omfattas av Swedacs tillsyns- och föreskriftsansvar.

Direktiv 2014/32/EU genomförs genom:

- Styrelsens för ackreditering och teknisk kontroll föreskrifter (STAFS 2016:1) om mätinstrument
- Styrelsens för ackreditering och teknisk kontroll föreskrifter (STAFS 2016:2) om vattenmätare
- Styrelsens för ackreditering och teknisk kontroll föreskrifter (STAFS 2016:3) om gasmätare och volymomvandlare
- Styrelsens för ackreditering och teknisk kontroll föreskrifter (STAFS 2016:4) om mätare för aktiv elenergi
- Styrelsens för ackreditering och teknisk kontroll föreskrifter (STAFS 2016:5) om värmeenergimätare
- Styrelsens för ackreditering och teknisk kontroll föreskrifter (STAFS 2016:6) om mätsystem för andra vätskor än vatten
- Styrelsens för ackreditering och teknisk kontroll föreskrifter (STAFS 2016:7) om automatiska vågar
- Styrelsens för ackreditering och teknisk kontroll föreskrifter (STAFS 2016:8) om taxametrar (omfattas inte av Swedacs tillsyn)
- Styrelsens för ackreditering och teknisk kontroll föreskrifter (STAFS 2016:9) om längdmått och volymmått för utskänkning
- Styrelsens för ackreditering och teknisk kontroll föreskrifter (STAFS 2016:10) om dimensionsmätinstrument

- Styrelsens för ackreditering och teknisk kontroll föreskrifter (STAFS 2016:11) om avgasmätare.

Direktiv 2014/31/EU genomförs genom

- Styrelsens för ackreditering och teknisk kontroll föreskrifter och allmänna råd (STAFS 2016:12) om icke-automatiska vågar.

Rådets direktiv 76/211 EEG genomförs genom

- Styrelsens för ackreditering och teknisk kontroll föreskrifter (STAFS 1993:18) om EEG-märkning av färdigförpackade varor
- Styrelsens för ackreditering och teknisk kontroll föreskrifter (STAFS 2003:1) om färdigförpackning av varor efter volym eller vikt

2.3 WELMEC:s guider

WELMEC:s arbetsgrupp WG5 har tagit fram riktlinjer om marknads kontroll. Riktlinjerna utgår från kraven i direktiv 2014/32/EU om mätinstrument och direktiv 2014/31/EU om icke-automatiska vågar. Dessa riktlinjer syftar till att harmonisera medlemsstaternas marknads kontrollaktiviteter.

3. Principer för urval av produkter att kontrollera

3.1 Omvärldsbevakning

Bevakning inom området reglerad mätteknik sker både formellt och informellt. Det bör nämnas att Swedac deltar i OIML:s, WELMEC:s och Ädelmetallkonventionens arbete och får stora mängder information. Det sker ett löpande informationsutbyte inom organisationerna, såsom notifieringar, omröstningar, enkäter m.m. Övriga kanaler för omvärldsbevakning är främst följande källor:

- Swedacs tillsynsverksamhet av mätinstrument i drift
- mediabevakning via sökordtjänst,
- löpande kontakter med näringsliv och andra intressenter,
- eventuellt samarbete med andra myndigheter.

Genom frågor från företag och allmänhet får Swedac in exempel på hur marknadsförhållandena ser ut.

3.2 Riskanalys

Ädelmetallarbeten

Swedac har inför 2017 genomfört en riskanalys på ädelmetallområdet vilken baseras på resultat från tidigare års marknads kontroller. Resultatet visar att

överbäggande del av de ädelmetallarbeten som finns på marknaden är stämplade med egen hos Swedac registrerad namnstämpel. Vissa försäljare föredrar, istället för registrering av egen ansvarsstämpel, skicka ostämplade ädelmetallarbeten till kontrollorganet för kontrollstämpling med den svenska kontrollstämpeln (kattfoten). En del svenska tillverkare anser att det är mer pålitligt att stämpla ädelmetallarbeten med både namnstämpeln och kontrollstämpeln. De tillverkare som har varit verksamma länge inom branschen uppger att deras kunder begär att ädelmetallarbetena ska stämplas med både namnstämpeln och kontrollstämpeln.

Marknadskontrollerna visar också att det på marknaden fortfarande förekommer ädelmetallarbeten som inte är stämplade i enlighet med lagens krav. Dessa ädelmetallarbeten är främst importerade från länder utanför EU. Det finns indikationer på att antal importörer som säljer produkter som inte uppfyller kraven växer, speciellt i södra delen av landet. Sådana näringsidkare är svårt att identifiera för att de oftast inte är registrerade som guld/silverhandlare hos Bolags- och/eller Skatteverket.

Mätinstrument

Under 2014 har Kommissionen beviljat resurser till ett s.k. "Joint Project". Inför ansökan gjorde den samordnande AdCo-gruppen en riskanalys. Swedac har därför inte genomfört någon närmare riskanalys på området utan har deltagit i de projekt som AdCo-gruppen har beslutat: värmemätare och elmätare. Övriga deltagare är 8 EU-länder och Schweiz. AdCo-gruppen har samordnat aktiviteterna. I projektet ingick att varje deltagande medlemsland genomför marknadskontroll av två mätinstrumenttyper/ instrumentgrupp för fysisk provning samt granskning av dokumentation och märkning. Den fysiska provningen har genomförts av ett ackrediterat laboratorium som inte har varit involverat i den ursprungliga processen för bedömning av överensstämmelse. Resultaten har rapporterats i ICSMS.

Mätinstrument spelar en stor roll i vår vardag. Vi använder dem dagligen för att bland annat mäta el, gas, drivmedel på en bensinstation, vatten eller värme som vi konsumerar, väga produkter i butiker eller bagage på flygplatsen m.m. Ett felaktigt mätinstrument kan, även om vi oftast inte medvetna om det, ha en stor påverkan på vår ekonomi, hälsa eller säkerhet.

Därför är det så viktigt att mätinstrumenten mäter rätt, att de inte kan påverkas av den miljö de är installerade i och att de i övrigt uppfyller lagstiftningens krav. Värmeenergimätare och mätare för aktiv elenergi är två typer av sådana mätinstrument.

Det finns för närvarande drygt 5 miljoner mätare för aktiv elenergi som används i Sverige, och Europeiska kommissionen beräknar att ca 14 miljoner nya elmätare årligen säljs inom EU. Det innebär att denna typ av mätinstrument utgör ca 18,8 procent av alla mätinstrument som säljs på den inre marknaden inom ett år. Därmed toppar försäljning av elmätare statistiken på mätinstrumentområdet. Siffran kommer att stiga inom snar framtid eftersom Sverige och andra europeiska länder kommer att ersätta nuvarande elmätare med s.k. smarta mätare.

När det kommer till värmeenergimätare kan man konstatera att ca 800.000 mätare årligen säljs inom EU, vilket motsvarar 8,9 procent av alla sålda mätinstrument på den inre marknaden. I Sverige används för närvarande ca 300 000 värmeenergimätare som mäter värmeenergi som levereras till hushåll. Kommissionen lägger en stor vikt på användning av värmeenergimätare för att dessa mätare är en nyckelfaktor för förbättring av energieffektiviteten inom hushållssektorn.

Enligt direktiv 2014/32/EU om mätinstrument kan nya el- eller värmeenergimätare godkännas och tas i bruk i hela EU. Med tanke på att dessa två typer av mätinstrument dagligen används av konsumenter har marknadskontrollmyndigheter i tolv europeiska länder beslutat att samla sina krafter och resurser för att genomföra ett gränsöverskridande marknadskontrollprojekt. 43 yrkesverksamma personer från tolv olika marknadskontrollmyndigheter har arbetat i nästan två år för att driva projektet. Swedac är en av de myndigheter som har testat mätare för att kontrollera att mätarna uppfyller kraven i gällande lagstiftningen och att mätarna fungerar korrekt. Genomförandet av projektet har kostat ca 5 000 000 SEK. Summan är delvis finansierad av Europeiska kommissionen, som har täckt 70 procent av kostnaderna (ca 3 500 000 SEK). Medlemsstaterna har bidragit med 30 procent av hela summan.

Arbetet påbörjades i september 2014 och avslutades i april 2016 med en workshop i Stockholm, där slutliga resultatet av marknadskontrollprojektet presenterades för alla andra europeiska marknadskontrollmyndigheter. Marknadskontrollprojektet har visat att alla elmätare har klarat tester, även om vissa av dem har haft avvikelser vad gäller dokumentationen. Dessa brister har åtgärdats ganska snabbt genom kontakt med respektive tillverkare av mätare. Däremot har resultatet visat att inte alla värmeenergimätare har kunnat passera testerna. Marknadskontrollmyndigheterna har därför varit tvungna att vidta lämpliga åtgärder. Av 18 testade typer av värmeenergimätare har två typer av mätare återkallats från marknaden. Till följd av detta har marknadskontrollmyndigheterna beslutat att igen testa sådana mätinstrument inom snar framtid.

Det gemensamma marknadskontrollprojektet anses vara en fullständig framgång för att säkerställa säkra produkter på den inre marknaden. Det har öppnat nya vägar för samarbete mellan myndigheterna inom den europeiska marknadskontrollen.

4. Kontrollmetoder

4.1 Proaktiva och reaktiva kontroller

Swedac genomför proaktiv marknadskontroll i form av projekt eller kampanjer som är riktade mot tillverkare, importörer, distributörer eller användare av mätinstrument.

Reaktiva kontroller genomförs efter information om att det finns brister i något avseende. Information kan komma från interna kartläggningsprojekt/ tillsynsbesök av mätinstrument i drift, andra myndigheter, medlemsstater m.fl. eller tips från företag och allmänheten. Ofta innebär tillsynen av instrument i drift att även granska instrumentets ursprungliga märkning som tillverkaren är ansvarig för. I dessa fall vidtas åtgärder mot tillverkaren genom att begära in dokumentation.

4.2 Kontrollinsatser riktade mot näringsidkare

Kontroll av utbudet av vågar som säljs online

Swedac ska, tillsammans med motsvarande myndigheter i 16 andra EU länder, göra en avgränsad kontroll av utbudet av vågar som säljs online.

Varje deltagande myndighet kollar minst tre websidor, max fem websidor som vänder sig till köpare i det egna landet och på varje sida tar vi reda på vilken information som finns om högst tre vågar. Varje deltagare kommer alltså att samla in information om högst 15 vågar.

Screeningen är inriktad på vågar som saluförs för att användas i direktförsäljning till allmänheten, dvs butiker, torghandel. Insatsen går ut på att ta reda på om vågen saluförs med den information som ska finnas för att visa att den är godkänd för att ta i bruk för att användas för detta ändamål. Screeningen genomförs under januari-februari 2017.

Resultatet sammanställs och diskuteras vid nästa möte i WELMEC WG5/ADCO Measuring Instruments under våren 2017. Då finns underlag för att planera ytterligare insatser på området "vågar som säljs online".

ADCO MI/WELMEC WG5 Joint action 2017 NAWIs in medical use

Swedac ska tillsammans med Belgien, Grekland, Irland, Norge, Storbritannien, Sverige och Tyskland ett gemensamt projekt om vågar.

Syftet med marknadskontrollinsatsen är att ta reda på om vågar som satts på marknaden för att användas för sådana ändamål inom hälso- och sjukvården som omfattas av NAWI direktivets krav, 2014/31/EU art 1 punkt 2 d, och motsvaras av 2 kap 1 § punkt 4 i STAFS 2016:12 de facto är godkända. När vi tar reda på det får vi samtidigt information om användarna följer reglerna och använder godkända vågar när så krävs. Eftersom marknadskontrollinsatsen kommer att fokusera på att hitta vågar som finns i användning blir det egentligen först en tillsynsinsats som ger informationen om hur marknaden fungerar på området. Anledning till att det mest fruktbara upplägget för att göra marknadskontroll är att kontrollera användaren, är att det är först när vågen är i bruk som man kan avgöra om den våg som används är godkänd för sitt ändamål och också är satt på marknaden på rätt sätt.

Kontroll av ädelmetaller

Handel med ädelmetallarbeten kommer att kontrolleras genom att i första hand kartlägga och identifiera de näringsidkare som importerar ädelmetallarbeten från länder utanför EU. Stickprovskontroller kommer att göras genom besök i butiker som saluför guld-, silver och platinaföremål.

4.3 Informationsinsatser

Under år 2017 planerar Swedac att:

- fortsätta arbetet med att se över behovet av ytterligare information om respektive mätinstrument på Swedacs webbplats.
- anordna erfarenhetsåterföringsmöten där tillverkare, återförsäljare och distributörer av mätinstrument ingår.
- använda nyhetsbrev för att informera tillverkare, importörer, distributörer och namnstämpelinnehavare om pågående marknadskontrollaktiviteter.

5. Samverkan

Förutom Swedacs deltagande i marknadskontrollrådet finns i 2017 års verksamhetsplanering planer på att delta i arbetsgruppen för tullrelaterade frågor. Gruppens syfte är att kartlägga och klargöra lagliga förutsättningar för aktörer som har för avsikt att importera produkter som ursprungligen inte är avsedda för den inre marknaden.

6. Tidsperspektiv

Kontroll av utbudet av vågar som säljs online kommer att genomföras under januari-februari 2017.

Kontroll av handel med ädelmetallarbeten kommer att ske löpande under hela 2017.

7. Rapportering

Swedac redovisar resultatet från aktiviteter i Marknadskontrollrådet och till berörda arbetsgrupper inom Welmec där arbetsgrupp Welmec WG5 fungerar som AdCo-grupp på området.